

**Florina-Loredana Streinu
Irina-Maria Drăgănescu
Andreea-Florina Ratea-Cercel**

**Noutăți,
Sinteze,
Fișe practice
și teoretice**
conform DOOM3

Cuprins

I. Ortografie. Ortoepie

I.1. Valorile literelor și ale combinațiilor de litere	11
I.2. Semnele ortografice și de punctuație (partea I)	15
I.2.1. Apostroful	16
I.2.2. Punctul	19
I.2.3. Virgula	25
I.2.4. Semnul exclamării	25
I.3. Semnele ortografice și de punctuație (partea a II-a)	26
I.3.1. Cratima	26
I.3.2. Bara oblică (slash)	36

I.3.3. Linia de pauză	40
I.4. Reguli de scriere și de pronunțare literară a cuvintelor românești (partea I)	42
I.5. Reguli de scriere și de pronunțare literară a cuvintelor românești (partea a II-a)	54
I.6. Accentul	62
I.6.1. Accentul fonetic	62
I.6.2. Locul accentului în cuvânt	63
I.6.3. Accentuarea sufixelor	65
I.6.4. Accentul în cursul flexiunii	67
I.6.5. Accentul grafic	68
I.7. Scrierea cu literă mare sau mică	70
I.7.1. Scrierea cu literă mare	71
I.7.2. Abrevierile	81
I.7.3. Scrierea cu literă mică	83

I.7.4. Scrierea și pronunțarea numelor proprii străine	89
I.8. Litere duble	91
I.8.1. Poziția literelor – consoane duble	91
I.8.2. Pronunțarea literelor – consoane duble	92
I.8.3. Poziția literelor – vocale duble	94
I.8.4. Pronunțarea literelor – vocale duble	96
I.9. Scrierea derivatelor	99
I.9.1. Termeni derivați cu prefixe/prefixoide	99
I.9.2. Termeni derivați cu sufixe/sufixoide	102
I.10. Reguli de despărțire a cuvintelor în silabe	104
I.10.1. Reguli de despărțire în interiorul cuvintelor	104
I.10.2. Reguli de despărțire după pronunțare	106
I.10.3. Reguli de despărțire a consoanelor	109

I.10.4. Reguli de despărțire a vocalelor	118
I.10.5. Reguli de despărțire după structură	121
I.10.6. Despărțiri interzise/nerecomandabile	124
I.10.7. Reguli de despărțire a cuvintelor scrise cu semne ortografice	124
I.10.8. Reguli de despărțire a expresiilor și a grupurilor de cuvinte	126

II. Clasele lexico-gramaticale

II.1. Adjectivul	131
II.1.1 Scrierea adjectivelor compuse	133
II.1.2. Scrierea locuțiunilor adjectivale	138
II.2. Adverbul	139
II.2.1. Scrierea adverbelor compuse	140
II.3. Articolul și mărci omonime cu el	146

II.4. Conjuncția	150
II.4.1. Scrierea conjuncțiilor compuse	151
II.4.2. Scrierea locuțiunilor conjuncționale	152
II.5. Interjecția	153
II.5.1. Scrierea interjecțiilor compuse	153
II.5.2. Scrierea locuțiunilor interjecționale	154
II.6. Numeralul	155
II.6.1. Scrierea numeralelor compuse	156
II.7. Prepoziția	158
II.7.1. Scrierea prepozițiilor compuse	160
II.8. Pronumele, adjectivele pronominale și locuțiunile pronominale	162
II.8.1. Scrierea pronomelor, a adjectivelor pronominale și a locuțiunilor pronominale compuse	163

II.9. Substantivul	164
II.9.1. Scrierea substantivelor comune	
compuse	167
II.9.2. Scrierea substantivelor proprii	
compuse	177
II.9.2.1. Nume de locuri	177
II.9.2.2. Nume de persoane și asimilate lor	179
II.9.2.3. Nume de corpuri cerești	180
II.9.2.4. Nume de sărbători	181
II.9.3. Scrierea și pronunțarea sufixelor	181
II.10. Verbul	185
II.10.1. Scrierea verbelor	186
II.10.2. Scrierea locuțiunilor verbale	190

I. Ortografie. Ortoepie

I.1. Valorile literelor și ale combinațiilor de litere

Ortografia limbii contemporane are caracter fonologic, potrivit căruia, fiecare literă notând de regulă un sunet-tip distinct.

Alfabetul limbii române notând nouă litere-vocale: *a, ă, â, e, i, î, o, u* și *y* și cinci sunete-semivocale: *e, i, o, u, y*. Această dublă valoare a unora dintre ele (*e, i, o, u, y*) se concretizează în faptul că succesiunile de două, respectiv de trei litere-vocale care le includ reprezintă vocale în hiat sau diftongi/triftongi.

Limba română are în fondul tradițional:

♣ **9 diftongi ascendenți** – [*ea, eo, ia, ie, io, iu, oa, ua, uă*]: *bea, vreo, ia, iepure, iubire, floare, lua, nouă*;

♣ **14 diftongi descendenți**: [*ai, ai, ei, iu, oi, ui, au, au, eu, iu, iu, iu, (scriși ai, au), ou, uu*]: *ai,*

măi, bei, noi, pui, au, pateu, zarzavagiu, pâine, brâu, ambiguu.

Diftongii se scriu, în general, așa cum se pronunță, dar:

- ♣ diftongul [i̯a] este reprezentat în scris și prin *ea*, în pronumele *aceea*, *ea*: [*acei̯a*, *i̯a*];
- ♣ diftongul [i̯e] este reprezentat în scris și prin *e*, în pronumele *el*, *ele*: [*i̯el*, *i̯ele*] și în formele verbale *eram* [*i̯eram*], *erai*, *era*, *erați*, *erau*, *ești*, *este*;
- ♣ unii diftongi apar în formații scrise cu cratimă: *de-a* [*d̩e̯a*].

În limba română sunt și numeroși **triftongi**: [*ěai̯*, *ěau̯*, *ěoa̯*, *ia̯i̯*, *ia̯u̯*, *ie̯i̯*, *ie̯u̯*, *i̯oa̯*, *o̯ai̯*, *u̯e̯a̯*], majoritatea scriși așa cum se pronunță (unii scriși în cuvinte cu cratimă): *vedeai*, *veneau*, *leoarcă*, *tăi-ai*, *iau/i-au* (*dat*), *iei*, *aripioară*, *leoaică*, *înșeuează*.

Triftongii [*ie̯i̯*] și [*ie̯u̯*] sunt reprezentați în scris și prin *ei* și *eu* în pronume personale.

- ♣ În cuvintele străine folosite și în contexte românești există și diftongi și triftongi scriși cu *w* [*u*] sau cu *y* [*i̯*], în cuvinte precum: *show* [*șou̯*],

western [ŭestărn], *white-spirit* [ŭăitspirit],
Paraguay [paragŭai].

Sucesiunea de vocale în hiat se produce în limba română în cuvinte simple sau compuse: *a/er*, *alco/ol*, *ide/e*, *ide/al*, *bo/em*, *whisky/uri*, inclusiv în cuvinte scrise **cu cratimă**: *astă-/iarnă*.

Unele dintre combinațiile de litere-vocale pot avea valori diferite în cuvinte împrumutate din alte limbi, față de cele românești:

- **ai** fr. [e]: *voltairian* [volterian];
- **ei** fr. [e]: *Eiffel* [efel];
- **eu** fr.[ö]: *pasteuriza* [pastöriza];
- **ie** engl. [i]: *selfie* [selfi].

În alfabetul românesc există **litere-consoane**, care notează numai sunete-consoane; numai **w** poate nota și un sunet-consoană, [v], și un sunet-semivocală [ŭ] sau, rar, un sunet-vocală [u].

Corespondența literă-sunet nu este în toate cazurile **biunivocă**. Pe de o parte, 19 litere românești sunt

monovalente (corespund câte unui singur sunet-tip): *a, ă, â, b, d, f, î, j, l, m, n, p, r, s, ș, t, ț, v, z*. Celelalte 12 litere (*c, e, g, h, i, k, o, q, u, w, x* și *y*) sunt plurivalente, adică au mai multe valori fonetice.

Pe de altă parte, același sunet sau grup de sunete ([č], [ğ], [g´], [gz], [i], [ĩ], [ie], [î], [k], [k´], [ks], [kü], [ũ], [z]) poate fi redat în scris în cuvinte românești în mai multe feluri.

Prin împrumuturi se introduc, față de fondul tradițional, unele completări și modificări:

- ♣ în structura **fonetică** (foneme și diftongi rari – de exemplu diftongul *ui* în împrumuturi din engleză ca *swing, tweed, twist*);
- ♣ în regulile ortografice ale limbii române: **creșterea frecvenței literelor *k, q, w, y*, a consoanelor duble**, a unor **combinații de litere** precum *consoană + h* care nu afectează rostirea, a lui *c + i* ca [s] sau a lui *u* ca [ü], ca în franceză: **alură** [pronunțat *alüră*]; **ciclamen** [*ci* pronunțat *si*].

II. Clasele lexico-gramaticale

II.1. Adjectivul

La **pluralul** adjectivelor *anumit, destul, diferit, felurit, mult, numeros, puțin, tot*, **valorile de genitiv** și de **dativ** se redau tot prin formele de **acuzativ** cu prepoziția **a**, respectiv **la**: *opiniile a anumiți copii, a se adresa la anumiți copii*.

Unele adjective, tratate ca **defective** în unele surse, sunt atestate și pe lângă substantive de alt gen/ număr decât cel indicat: *alcalino-sulfuros, aneroid, anofel, antimonic, bisect, covășit, retrovers, sterlin, sudoripar, sulfurat, viran*.

Unele adjective **neologice** prezintă la **feminin diftongarea vocalei accentuate**: *analoagă, omoloagă, econoamă, pitorească*; iar **altele nu**: *autonomă, baladescă, burlescă, coșmărescă, dantescă, gigantescă, picarescă*.

Sunt invariabile o parte din adjectivele cu finala **-ce** (*atroce, eficace, factice, ferice, feroce, locvace*,

motrice, perspicace, precoce, propice, vivace),
în timp ce altele sunt variabile: *complice, novice,*
rapace, sagace, tenace, veloce, vorace.

Alte adjective invariabile: *bej, bleumarin,*
ciclamen, ecosez, grej, instant, roz, vernil.

Există **oscilații în uz** în cazul perechilor de adjective terminate în **-sor/-soriu, -tor/-toriu**: *pendul compensator, măsuri compensatorii, recurs compensatoriu; nerv depresor, efect depresoriu, zonă depresorie; proces inflamator, patologie inflamatorie; bloc/câmp/protocol operator, anatomie/intervenție operatorie; tratament postoperator /accident/edem postoperatoriu; an preparator, măsuri/studii preparatorii, școală preparatorie; somn reparator, chirurgie reparatorie, măsuri reparatorii; aparat respirator, căi/mișcări respiratorii, viroză respiratorie.*

La adjectivele **neologice** terminate în **-uu** (tipul *continuu, perpetuu* etc.), norma actuală **recomandă** pronunțarea finalei ca diftong descendent **uî**, la fel se pronunță adverbul (în)*continuu* și substantivul *reziduu*.